ምዕራፍ ሁለት

ቅርሶቻችን

© MoE, FDRE Not to be reproduced

የምዕራፉ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች! ይህን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፡-

- ✓ በሀገራችን ስለሚገኙ ቅርሶቻችን ዓይነት፣ ጥቅምና አያያዝ ትገልጻላችሁ።
- ✓ በዐረፍተ ነገር ውስጥ የቃል ክፍሎችን ሙያ በመለየት ታሳያላችሁ።
- ✓ የቃላትና የሐረጋትን ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች ዓረፍተነገር በመሥራት ታሳያላችሁ።
- ✓ የመረጃ ምንጮችን ተጠቅማችሁ ያገኛችሁትን ሐሳብ ትገልጻላችሁ።
- ✓ መመሪያዎችን ተከትላችሁ የሚቀርብላችሁን ጽሑፍ በማሳጠር ትጽፋላችሁ።
- ✓ ዘገባ ታቀርባላችሁ።
- ✓ ውይይት ታካሂዳላችሁ።

© MoE, FDRE
Not to be reprinted

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

፩. ከዚህ ቀጥሎ "ቅርሶቻችን" በሚል ርዕስ የተዘጋጀ ጽሑፍ ታነባላችሁ:: ከዚያ በፊት ግን በየግላችሁ ስለቅርሶች ዓይነት ጥቅምና አያያዝ በእርግጠኝነት የምታውቁትን፣ እርግጠኛ ያልሆናችሁበትንና፣ ስለቅርሶች ማወቅ የምትፈልጉትን እንድትዘረዝሩ ተከታዩ ሰንጠረዥ ቀርቦላችኋል:: ሰንጠረዡን በደብተራችሁ ላይ በማስፈር በየረድፉ ነጥቦችን በአጫጭር ሐረጋት በመጠቀም በአስተዋጽኦ መልክ ጻፉ:: ምንባቡን ካነበባችሁ በኋላ ደግሞ አዲስ የተገነዘባችሁትን ፍሬ ነገር አስፍሩ::

ስለቅርሶች			
የማውቀው	እርግጠኛ ያልሆንኩበት	ማወቅ የምፈልገው	ካነበብኩ በኋላ በአዲስነት የተገነዘብኩት

፪. በጥንድ በመሆን ከላይ በሰጣችኋቸው መልሶች ላይ ተወያይታችሁ፣ የምትመሳሰሉባቸውንና የምትለያዩባቸውን መልሶች ለክፍል ጓደኞቻችሁ ግለጹ::

፫. ቅርሶቻችን በሚል ርዕስ የቀረበውን ጽሑፍ በየግል ለማንበብ የሚሰጣችሁ ጊዜ ስምንት ደቂቃ ብቻ ነው:: ንባብ ከመጀመራችሁ በፊት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በሚገባ መረዳታችሁን አረጋግጡ፤ ጥያቄዎቹን በአእምሯችሁ በመያዝ መልሶቻቸውን ከምንባቡ ማግኘት ይጠበቅባችኋል::

1. ግዝፈት ያለው ቅርስ በስንት ይከፈላል?
2. የላሊበላ ውቅር አብያተ ክርስቲያናት በየትኛው የቅርስ ቡድን ውስጥ ይመደባሉ?
3. ታሪካዊና ባህላዊ አልባሳት በየትኛው የቅርስ ምድብ ውስጥ ይካተታሉ?
4. የቅርሶችን ጉዳትና ብልሽት የሚያስከትሉ አራት ሰው ሠራሽ ምክንያቶች ምን ምን ናቸው?
5. ሁለቱ ዋና ዋና የቅርስ ጉዳት ምንጮች ምን ምን ናቸው?

ቅርሶቻችን

ቅርስ ጠቅለል ባለ መልኩ ሲተረጎም፣ የሕዝቦች ማንነት የሚገለጽበትና የረጅም ዘመን ባህላቸውንና ታሪካቸውን እንዲገነዘቡ የሚረዳ ቁሳዊና መንፈሳዊ ሀብት ነው፡፡ ቅርስ ከምንጩ አንፃር ባንድ በኩል በተፈጥሮ የታደልነውን ተፈጥሮአዊ ቅርስ ሲመለከት፣ በሌላ በኩል ደግሞ ካለፈው ትውልድ የወረስነውን የሰዎች የፈጠራ ሥራን፣ ባህላዊ እና ታሪካዊ ውጤቶችን የሚመለከት ነው፡፡ ሰው ሠራሽ፣ ታሪካዊና ባህላዊ የሆነው ቅርስ ግዝፈት ሊኖረውም ላይኖረውም ይችላል፡፡ የሀገራችን የቅርስ ጥናትና ጥበቃ አዋጅ ቁጥር ፪፻፱/፲፱፻፺፪ የቅርስን ቁሳዊና መንፈሳዊ ይዘት ሲያብራራ “ቅርስ ማለት በቅድመ ታሪክና በታሪክ ዘመን የሰው ልጅ የፈጠራና የሥራ እንቅስቃሴ ውጤት የሆነ፣ የተፈጥሮ የለውጥ ሂደትን የሚገልጽና የሚመሰክር በሳይንስ፣ በታሪክ፣ በባህል፣ በስነጥበብና በዕደጥበብ ይዘቱ ከፍተኛ ተፈላጊነትና ዋጋ ያለው ማንኛውም ግዙፍነት ያለውና የሌለው ነገር ነው” ይለዋል፡፡

ሰው ሠራሽ፣ ታሪካዊና ባህላዊ ቅርስ ግዝፈት ያለውና የሌለው ተብሎ ለመከፈል የራሱ መመዘኛዎች አሉት፡፡ ግዝፈት ያለው ቅርስ ቀደምት አባቶችና እናቶች መሠረታዊና እያደገ የሚሄድ ኢኮኖሚያዊ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ፍላጎታቸውን ለማሟላት ሠርተውትና ተጠቅመውበት ትተውት ያለፉትን በዓይን ሊታይ በእጅ ሊዳሰስ የሚችለውን ሁሉ አጠቃሎ ይይዛል፡፡ በአንጻሩ ግዝፈት የሌለው ቅርስ፣ በእጅ ለመዳሰስ የሚያዳግት ነገር ግን፣ በዓይን ለመታየትና በጆሮ ለመስማት የሚችል ሲሆን፣ የብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ልዩ ልዩ ትርኢቶችና ጨዋታዎች፣ የኃብቻና የሀዘን ስነስርዓቶችና ተመሳሳይ የማህበረሰቡ ወግና ልማዶች ተጠቃለው የሚመደቡበት ነው፡፡

ግዝፈት ያለው ቅርስ የሚንቀሳቀስና የማይንቀሳቀስ ተብሎ በሁለት ሰፊ ምድብ ይከፈላል፡፡ የማይንቀሳቀስ ቅርስ በመሠረት የተገነባ ወይም ከቋሚ ነገር ጋር የተያያዘ ስለሆነ ማንቀሳቀስ አይቻልም፤ ለቅርሱ ደህንነት ሲባልም የማንቀሳቀስ ድርጊት መፈጸም በጥብቅ የተከለከለ ነው፡፡ እንዲህ

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

ያለው ቅርስ የሚጠናው፣ በእንክብካቤ የሚጠበቀውና ለኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ የሚውለው ባለበት ቦታ ላይ ብቻ ነው። በሀገራችን የሚገኙ የላሊበላ ውቅር አብያተ ክርስቲያናት፣ የአክሱም ሀውልቶች እና የጎንደር ቤተመንግሥቶች ለአብነት የሚጠቀሱ የማይንቀሳቀሱ ቅርሶች ናቸው። የሚንቀሳቀስ ቅርስ ለጥናትና ምርምር፣ ለባህል ልውውጥና ለመሰል ዓላማዎች ከቦታ ቦታ በቀላሉ ማዛወር የሚቻለውን ግዙፍነት ያለው ቅርስ ሁሉ ያጠቃልላል። የሚንቀሳቀስ ቅርስ በአብዛኛው የሃይማኖት መገለጫዎችን፣ ታሪካዊና ባህላዊ አልባሳትን ያካተተ ሲሆን፣ ለስጦታ እቃዎች ቅጂ ሥራ መሠረት በመሆን ያገለግላል።

አንድ ነገር በቅርስነት እንዲመዘገብና እንዲጠበቅ በቅድሚያ የቅርስ መመዘኛዎችን አሟልቶ መገኘት ይኖርበታል። መመዘኛዎቹም በእድሜው ጥንታዊ መሆን፣ ለሳይንሳዊ ጥናትና ምርምር ከፍተኛ ጠቀሜታ መስጠት፣ በሥነ ጥበባዊ ይዘት ድንቅ መሆን፣ የተሠራበት ቁስ የማይገኝ መሆንና ሠሪው ግለሰብ በሕይወት ባለመኖሩ ምክንያት ሥራው የቆመ (በጅምር የቀረ) የሚሉ ናቸው። እነዚህን ሁኔታዎች የሚያሟላ ቅርስ ጠቀሜታው ላንድ ግለሰብ ወይም ለተወሰነ የህብረተሰብ ክፍል ብቻ ሳይሆን ለሁሉም ዜጋ በመሆኑ፣ በህዝቡ ተጠብቆና ተረማምዶ ለተከታዩ ትውልድ እንዲደርስ መደረግ አለበት።

ባግባቡና በሚፈለገው ደረጃ የተጠበቀ ቅርስ ጠቀሜታው ፈርጀ-ብዙ ነው። በቱሪዝም ዘርፍ ገቢ በማስገኘት ኢኮኖሚን ከመደገፉም በላይ፣ በህዝቦች መካከል የእውቀትና የልምድ ልውውጥ እንዲደረግ እንደሰንሰለት ሆኖ ያገለግላል። በፈጠራ ችሎታ መነሻነት የሚሰጠው አገልግሎትም በቀላሉ የሚገመት አይደለም። ታዋቂ የሀገራችን የፈጠራ ሥራዎች ካለፈው ትውልድ የቅርስ ሀብት የፈጠራ ቴክኒክ እውቀትን በመቅሰምና ይበልጥ አሻሽሎ በመፍጠር የተገኙ ናቸው። ቅርስ የብሔራዊ ማንነት መለያ ማህተም በመሆን በኩል የላቀ አገልግሎት አለው፤ መስዋዕትነትን ለመዘከር የቆሙ ሀውልቶች፣ ጠላት ድል የሆነባቸው ታሪካዊ ስፍራ ዎች፣ በጦርነት ጊዜ የተዜሙ ሽለላዎች፣ ግጥሞች፣ ድራማዎች፣ ወዘተ. የብሔራዊ ማንነት አሻራ በመሆን ያገለግላሉ።

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

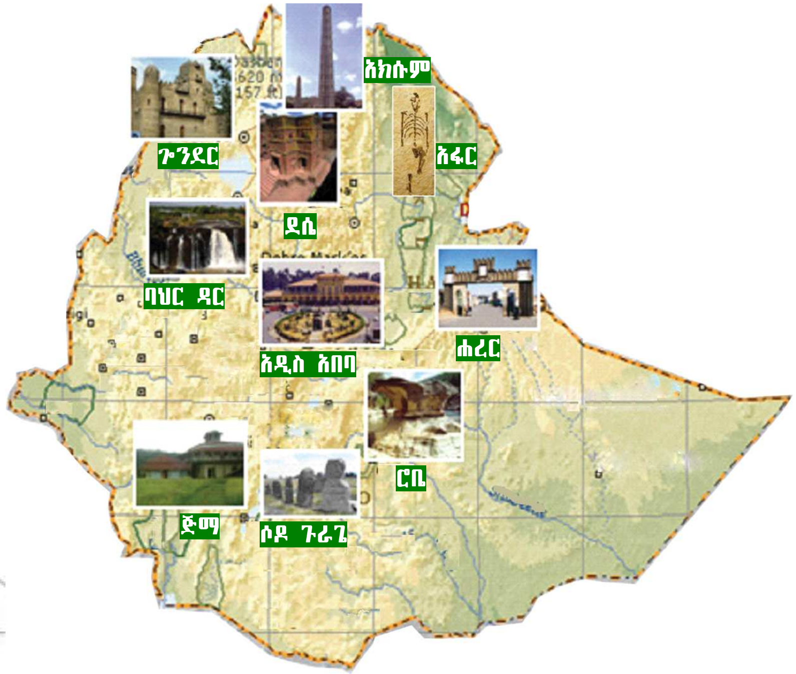

ከላይ እንደተገለጸው ሰፊ ጥቅም የሚያስገኙ ቅርሶች በሰው ሠራሽና በተፈጥሮ አደጋዎች ምክንያት ጉዳትና ብልሽት ይደርስባቸዋል። የሰው ሠራሽ ጥፋቶች ከሚያደርሱ ምክንያቶች ቀዳሚው የዲፕሎማቶች፣ የተመራማሪዎችና የሃይማኖት መልዕክተኞች እንቅስቃሴ ነው። ሀገራችን ባላት የውጪ ግንኙነት ሳቢያ ዲፕሎማቶችን፣ ተመራማሪዎችን፣ የሃይማኖት መልእክተኞችንና ቱሪስቶችን ተቀብላ ታስተናግዳለች። በዚህ እንቅስቃሴ የቅርሶች መጎዳትና መጥፋት ሊከሰት ይችላል። ሁለተኛው ጦርነት ሲሆን፣ በሀገራችን በተለያዩ ዘመናት በተካሔዱ የእርስ በእርስ ግጭቶችና ከውጪ ወራሪዎች ጋር በተደረጉ ጦርነቶች አያሌ ቅርሶችን አጥተናል። ሦስተኛው ሽያጭ ነው። በተለያዩ ጊዜያት የተሰሩ ጥንታዊ ተንቀሳቃሽ ቅርሶች በክብር ከተቀመጡበት አብያተክርስቲያናት፣ ሙዚየሞችና መስጊዶች እየወጡ በህገወጦች ተሸጠዋል። አራተኛውና የመጨረሻው የዜጎች ግንዛቤ ማነስ ነው። ብዙ ዜጎች የቅርሶች ጠቀሜታ

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

ግንዛቤ ስለሌላቸው የተቀበረ ሀብት ፍለጋ፣ አብያተ ክርስቲያናትንና መስጊዶችን ጥገና በሚያደርጉበት ጊዜ ውድመት ተከትሏል፡፡ አንዳንዶችም የዋሻ ውስጥ ስዕሎችን፣ ሀውልቶችንና የድንጋይ ላይ ጽሑፎችን እየሰበሩ ለአጥር አገልግሎት ሲያውሉ፤ የጥንት ግብረ ህንጻዎች ያረፉበትን ግቢ ለእርሻ ሥራ፣ ለከብት ማስፈሪያና ለመጸዳጃ እንዲውል በማድረግ ሲያወድሙ ይስተዋላል፡፡ የተፈጥሮ ጥፋቶችም ቅርሶቻችንን ከሚያወድሙ ምክንያቶች ተጠቃሽ ናቸው፡፡ ለምሳሌ የእድሜ ሂደት፣ ቅዝቃዜ፣ እርጥበት፣ ዝናብ፣ ፀሐይ፣ ነፋስ፣ የእሳት ቃጠሎ፣ ወዘተ. በየዘመናቱ በቅርሶች ላይ ከፍተኛ ጉዳት ያስከተሉ ናቸው፡፡

ከላይ የተመለከትናቸው የቅርስ ጥፋት መንስኤዎች ዘርፈ-ብዙ ጥቅም የሚሰጡትን የሀገራችንን ቅርሶች ያወደሙና የሚያወድሙ በመሆናቸው፣ በጥናት ላይ የተመሠረተ ተገቢ የሚባል የቅርስ ጥበቃ ስልት ነድፎ ተግባራዊ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ ከዚህ አንጻር በሀገራችን ካሉ ዋና ዋና የቅርስ ጥበቃ ስልቶች መካከል ጥቂቶቹ በተለያዩ ምክንያቶች ወደ ውጪ ሀገር የተወሰዱ ቅርሶቻችንን ማስመለስ፤ ቅርሶቻችንን ለይቶ አውቆ ለመጠበቅ በሚያስችል መልክ ምዝገባ ማካሔድ፤ ጠንካራ፣ የተቀናጀና የተዋጣለት የቁጥጥር ስርዓት መዘርጋትና በየደረጃው ተግባራዊ ማድረግ፤ ህብረተሰባችን የራሱን ቅርሶች እንዲጠብቅና እንዲንከባከብ መደበኛና መደበኛ ባልሆነ መንገድ መቀስቀስ ማስተማር ናቸው፡፡ በነዚህና በሌሎችም ስልቶች በመጠቀም እስከ ዛሬ በተካሄዱ ጥረቶች የአክሱም ሀውልት ማስመለስን ጨምሮ በርካታ ውጤቶች ቢመዘገቡም ከቅርስ ሀብታችን መጠን፣ እድሜ ጠገብነት፣ ብርቅዬነትና ተፈላጊነት አንጻር ገና ብዙ መሥራት ይጠበቅብናል፡፡

(ጥር 26/ 2000 በቅርስ ምዝገባና ቁጥጥር መምሪያ ስተካሔደ ሲምፖዚየም ከተዘጋጀ ጽሑፍ ተሻሽሎ የቀረበ)

መልመጃዎች

ክፍል አንድ:- አንብቦ መረዳት

፩. ከዚህ ቀጥሎ ምንባቡን መሠረት አድርገው ለቀረቡ ጥያቄዎች በቃል መልስ ስጡ፡፡

1. ቁሳዊ ሀብት ምንድን ነው? በምሳሌ በማስደገፍ አብራሩ፡፡
2. መንፈሳዊ ሀብት ምንድን ነው? በምሳሌ የተደገፈ ማብራሪያ ስጡ፡፡
3. በቁሳዊ ሀብትና በመንፈሳዊ ሀብት መካከል ያለውን አንድነትና ልዩነት አስረዱ፡፡
4. ቅርስን አዋጅ በመደንገግ ብቻ በተሟላ መልኩ ከጥፋት ለመጠበቅ ይቻላል ብላችሁ ታምናላችሁ? ሐሳባችሁን በአስረጅ አስደግፋችሁ ግለጹ፡፡
5. የቅርስ ጥበቃ አዋጅ ለአንድ ሀገር የሚሰጠው ጠቀሜታ ምንድን ነው?
6. ቅርስ የመጠበቅ ሀላፊነት የየትኛው ወገን ይመስላችኋል? ለምን?

፪. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን “እውነት” ስህተቱን “ሐሰት” በማለት ከመለሳችሁ በኋላ ምክንያታችሁን በቃል አስረዱ፡፡

1. ግዝፈት የሌላቸው ቅርሶች ዋነኛ መለኪያ በመጠን አነስተኛ መሆንና ከቦታ ቦታ ለማዘዋወር ምቹነት ነው፡፡
2. በቅርሶች አመዳደብ መሰረት፤ ቀደምት አባቶቻችንና እናቶቻችን ሠርተውና ተጠቅመውበት ትተውት ያለፉት በዓይን የሚታይና በእጅ የሚዳሰስ “ግዝፈት ያለው ቅርስ” በሚለው ክፍል ይመደባል፡፡
3. ለጥናትና ምርምር፤ ለባህል ልውውጥ ከቦታ ቦታ በቀላሉ ሊዛወሩ የሚችሉ ቅርሶች ሁሉ ግዝፈት ባለው ቅርስ ምድብ ስር የሚጠቃለሉ ናቸው፡፡
4. ማንኛውም ከፍተኛ ዋጋ የሚያወጣ ንብረት በቅርስነት ተመዝግቦ ልዩ ጥበቃና እንክብካቤ ሊደረግለት ይገባል፡፡

© MoE, FD Not to be rep

© MoE, FDRE Not to be reproduced

5. የጥንታዊ አብያተክርስቲያናትና መስጊዶች እድሳት ከመከናወኑ በፊት በጥንታዊ ቅርሶች ላይ ጉዳት ማስከተልና አለማስከተሉ በባለሙያ መጠናት ይኖርበታል፡፡
6. በጦርነት ጊዜ የተዘረፉ ሸለላዎች በቅርስነት ለመመዝገብ የሚያበቃቸውን መስፈርት ያሟላሉ፡፡
7. ለቅርሶች መጥፋትና ብልሽት ቀዳሚው ምክንያት የዲፕሎማቶች፣ የተመራማሪዎችና የሃይማኖት መልእክተኞች እንቅስቃሴ ነው፡፡

፫. ቅርሶቻችን በሚል ርዕስ ያነበባችሁት ጽሑፍ ሰባት አንቀጾችን ይዟል፡፡ ከዚህ በታች በ "ለ" ስር የቀረቡትን የየአንቀጾቹን ዋና ፍሬ ሐሳቦች በ "ሀ" ስር ከተሰጡት የአንቀጾቹ ቁጥሮች ጋር አዛምዱ፡፡

ሀ	ለ
1. _____ አንቀጽ አንድ	ሀ. የቅርስ ስርቆት
2. _____ አንቀጽ ሁለት	ለ. የቅርስ ጉዳትን የሚያስከትሉ ነገሮች
3. _____ አንቀጽ ሦስት	ሐ. የቅርስ ጥበቃ ስልቶች
4. _____ አንቀጽ አራት	መ. የቅርስ አገልግሎትና የሚያስገኘው ጥቅም
5. _____ አንቀጽ አምስት	ሠ. የቅርስ ምንነት
6. _____ አንቀጽ ስድስት	ረ. የቅርስ ምዝገባ መመዘኛዎች
7. _____ አንቀጽ ሰባት	ሰ. ቋሚ ቅርስን ማንቀሳቀስ ክልክል ስለመሆኑ
	ሸ. የቅርሱ እድሜ ጥንታዊ መሆን እንዲጠበቅ ያስመርጠዋል፡፡
	ቀ. የሚንቀሳቀስና የማይንቀሳቀስ ቅርስ ምንነት
	በ. ግዝፈት ያለውና የሌለው ቅርስ ምንነት

፬. ተከታዩ ቻርት የቅርሶችን አከፋፈል እንድታሳዩበት የቀረበ ነው። በጥንድ በመሆን እየተወያያችሁ በምንባቡ መሰረት የተጓደሉትን የቅርስ ዓይነቶች ሳጥኖቹ ውስጥ ሙሉ።

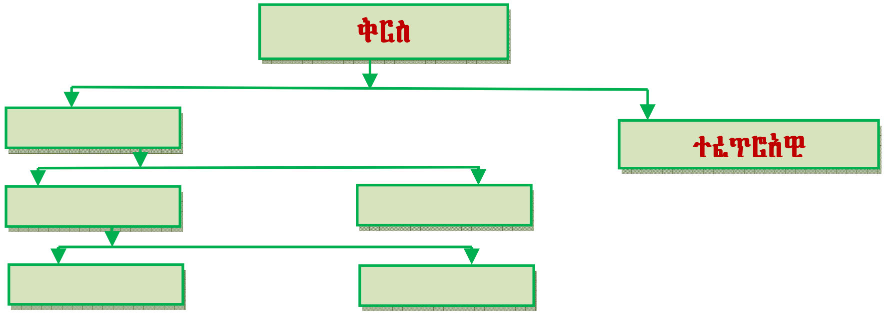

፭. የሚከተሉት ከምንባቡ የወጡ ቃላታና ሀረጋት የያዙትን ፍች አብራሩ።

1. ቁስ
2. መንደፍ
3. መተግበር
4. በዘመነ መሳፍንት
5. አኮኖሚያዊ ፍላጎት
6. መስዋእትነትን መዘከር
7. የሀይማኖት መገለጫዎች
8. ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች
9. የብሔራዊ ማንነት መለያ ማህተም
10. ካለፈው ትውልድ የተወረሰ የሰዎች የፈጠራ ሥራ

፮. በተራ ቁጥር ፭. ላይ ለሰፈሩ ቃላትና ሐረጋት የሰጣችሁትን ፍች ግልጽ የሚያደርጉ ዓረፍተነገሮች ሥሩባቸው።

ክፍል ሁለት፡- መናገር

፩. ስለቅርሶቻችን በሬዲዮ፣ በቴሌቪዥን፣ በጋዜጣና በመጽሔት የተላለፉ መልእክቶችን በመከታተልና በምዕራፍ አንድ ስለ ቃል ንግግር የተሰጣችሁን መመሪያ በመጠቀም፣ መረጃ ሰብስባችሁ በተከታዩ ክፍለ ጊዜ ለክፍል ጓደኞቻችሁ የአስር ደቂቃ ንግግር አድርጉ። (ስለቅርሶቻችን ከመገናኛ ብዙሃን

የተሳለፉ መልእክቶችን ማግኘት ያልቻላችሁ ተማሪዎች በአካባቢያችሁ ከሚገኙ የእድሜ ባለጸጎች፣ ከታሪክ መምህራን፣ ወዘተ. ስለቅርሶቻችን አይነት፣ ጥቅምና አያያዝ መረጃ ሰብስባችሁ በመመሪያው መሰረት የአስር ደቂቃ ንግግር ማድረግ ትችላላችሁ::)

፪. መምህራችሁ በሚነግሯችሁ መሠረት ከዚህ በታች በቀርቡላችሁ ነጥቦች ላይ በቡድን ተወያዩ:: በየርዕሱ የምታነሷቸው ሐሣቦች በምሳሌና በጭብጥ የተደገፉ መሆን እንዳለባቸው አትዘንጉ፤ በውይይታችሁ የደረሳችሁበትን በመረጣችሁት ጸሐፊ አማካይነት በቃል ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ::

1. የቅርስ ዓይነቶችና በሀገራችን ያላቸው ይዞታ፣
2. በሀገራችን ከጥንታዊ ቅርሶቻችን የሚገኘው ጥቅም ያለበት ደረጃ፣
3. የሀገራችን ቅርሶች አያያዝና ጥበቃ፣

፫. በቡድን ሆናችሁ ሕገወጥ የቅርስ ዝውውርን ለመቀነስ ከዚህ በታች የተዘረዘሩ አካላት ስለሚያበረክቱት ድርሻ ተወያዩበት፤ የደረሳችሁበትንም ፍሬ ሐሳብ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ::

1. የፌደራልና የክልል ባህል ቢሮዎች፣
2. የጉምሩክ ባለስልጣን መሥሪያ ቤት፣
3. መላው የሀገራችን ዜጎች፣
4. ፖሊስ፣
5. የሃይማኖት ተቋማት (የክርስትና፣ የእስልምና ...)

፬. በአካባቢያችሁ የሚገኝ ወይም ከዚህ ቀደም የምታውቁት መስዋዕትነትን ለመዘከር የቆመ አንድ ታሪካዊ ቅርስ ጠቅሳችሁ ስለቅርሱ ዓይነት፣ አያያዝና ስለሚያስገኘው ጠቀሜታ አጭር ማብራሪያ ስጡ::

ክፍል ሦስት:- መጻፍ

አኅጽሮተ-ጽሑፍ

፩. በቡድን ሆናችሁ ቀጥሎ በተዘረዘሩት ጥያቄዎች ላይ በመወያየት መልሳችሁን በአንድ አንቀጽ በመጻፍ አቅርቡ::

1. አንድን ጽሑፍ እንደገና ማሳጠር የሚያስፈልግበት ምክንያት ምንድን ነው?

© MoE, FDRE Not to be reproduced

2. ጽሑፍን በማሳጠር ሂደት የጽሑፉ ዋና መልእክት ሳይዛባ እንዲተላለፍ፣ ጸሐፊው እንዴት ያለ ስልት ቢከተል የተሻለ ይሆናል?

፪. የሚከተሉትን ሦስት አንቀጾች ሐሳባቸውን ከተረዳችሁ በኋላ በትዕዛዛቸው መሠረት አሳጥራችሁ እንደገና ጻፏቸው።

1. ተከታዩን አንቀጽ ከሃያ አምስት ባልበለጡ ቃላት አሳጥራችሁ ጻፉ።

አለቃ ዘነብ የቴዎድሮስን ታሪክ የሚጀምሩት በዘመነ መሳፍንት የነበረውን ሁኔታ በመዘርዘር ነው። ይኸውም አገሪቷን ይቆጣጠሩ የነበሩት ባለስልጣናት ምግባረ ብልሹዎችና ምንም ዓይነት ራእይ የሌላቸው መሆኑን በጽሑፋቸው አስረድተዋል። በዘመኑ የነበሩ መሳፍንት አገሪቷን በመቀራመት በህዝቡ ላይ በቃላት ተዘርዝሮ የማያልቅ እጅግ ከፍ ያለ በደል ከመፈፀማቸውም በላይ፣ እርስ በእርሳቸው ስምምነት ስለሌላቸው አገሪቷን በጦርነት ሲያምሷት ህዝቡን ቁም ስቅሉን ሲያሳዩት ነበር። እንዲያውም ፈሪሀ እግዚአብሔር፣ ትክክለኛ ፍርድ፣ ሀቀኝነት ከኢትዮጵያ ምድር ተወግደው በምትካቸው ስካር፣ ቧልት፣ ወዘተ. ሰፍነው እንደነበር ጸሐፊው ገልጸዋል።

(ቅርስ ጥናትና ጥበቃ ባለስልጣን የዓለማቀፍ አገልግሎት፣ ቅርስ መጽሔት፣ ሰኔ 1999)

2. ተከታዩን አንቀጽ ከሃያ ባልበለጡ ቃላት አሳጥርችሁ ጻፉ።

የቅርስ ጥናትና ጥበቃ ባለስልጣን ሀገራችን የሚገኙ የማይንቀሳቀሱ ቅርሶችን የያዘ ካታሎግ አሳትሟል። የዚህ ካታሎግ መታተም ሳይታወቁ የቀሩትን ቅርሶቻችንን በማስተዋወቅ ለቱሪዝም አገልግሎት በሰፊው እንዲውሉ ከማስቻሉም በተጨማሪ፣ የኢትዮጵያ ቅርሶችን ማጥናት ለሚፈልጉ ሁሉ የማይናቅ ጠቀሜታ ያበረክታል ተብሎ ይታሰባል። ይኸው በባለ አራት ቀለም ሆኖ የተዘጋጀው የቅርስ ካታሎግ ለክልሎች፣ ለኤምባሲዎች በውጪ ሀገራት ለተሾሙ የኢትዮጵያ አምባሳደራትና ለተለያዩ መንግሥታዊና መንግስታዊ ላልሆኑ ድርጅቶችና ግለሰቦች ተሰራጭቷል።

(ቅርስ ጥናትና ጥበቃ ባለስልጣን የዓለማቀፍ አገልግሎት፣ ቅርስ መጽሔት፣ ሰኔ1999)

3. ተከታዩን አንቀጽ ከአስራ አምስት ባልበለጡ ቃላት አሳጥራችሁ ጻፉ።

ሐረር ማህበራዊ ተቋሞቿ፣ ባህሏ እንዲሁም የአየር ንብረቷ ከሌሎች ከተሞች ለየት እንድትል አድርገዋታል። ሐረር ቅድመ እንዱስትሪ የከተማ ሕይወትን ለማጥናት አመቺ ስትሆን፤ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ በአፍሪካ ቀንድ የእስልምና ትምህርት ማዕከል ነበረች። የእስልምናን እድገትና ይዘት ከአፍሪካ ቀንድ ከተሞች ጋር ለማወዳደር አመቺ የጥናት ማዕከል ናት። ከዚህም በተጨማሪ የራሷ የሆነ የከተማ ባህል ያላት፣ ለነዋሪዎቿ ምቹ የሆነች፣ በኢትዮጵያ ካሉት ቀደምት ከተሞች አንዷ ናት።

(ቅርስ ጥናትና ጥበቃ ባለስልጣን የዓለማቀፍ ለገልግሎት፣ ቅርስ መጽሔት፣ ሰኔ 1999)

የአኅጽሮተ-ጽሑፍ ዝግጅት መመሪያ

አኅጽሮተ-ጽሑፍ፣ አንድ ጽሑፍ ያነሳውን ርዕስ ጉዳይ በሰፊው ተመልክቶና በዝርዝር ቃኝቶ፣ የጽሑፉን ፍሬ ነገር ጨምቆ በማውጣት በሚፈለገው መጠን አሳጥሮ እንደገና በጥሩ ቋንቋ መጻፍ ማለት ነው። ይህ ተግባር የጽሑፉን ዋና ዋና ይዘቶች በጠበቀ አኳኋን በልዩ ጥንቃቄ የሚከናወን ከመሆኑም በላይ፣ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ነጥቦች መከተል፣ የማሳጠር ተግባሩን ስኬታማ ያደርገዋል።

የዋናውን ጽሑፍ አጠቃላይ ሐሳብ ለመጨበጥ ደጋግሞ ማንበብ

- ፍሬ ሐሳቦችን የያዙ እንግዳ ቃላት ሲያጋጥሙ ከአውዳቸው ፍቻቸውን ለመረዳት መሞከር፣
- መዝገበ ቃላትን በመጠቀም በጽሑፉ ቃላቱ ከገቡበት አውድ ጋር የሚጣጣም ፍቻቸውን መውሰድና ስለፍሬ ነገሩ ግንዛቤን ማዳበር፣

© MoE, FDRE Not to be reproduced

- እያነበቡ አጫጭር ማስታወሻዎችን ሐሳቡ ከሚገኝበት ገጽ ጋር እያጣቀሱ መያዝ፣
- አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በፍሬ ሀሣቦቹ ስር በእርሳስ ማስመር ወይም ልዩ ምልክት መጠቀም፣
- ጽሑፉንና የተመዘገበውን ማስታወሻ እያገናዘቡ ዋናውን ሐሳብ መለየት።

በዚህ መንገድ የዋናውን ጽሑፍ ማእከላዊ ሐሳብ ከተረዳን በኋላ፣

- የጽሑፉን ዋና ሐሳብ በራሳችን አገላለጽ መጻፍ፣
- ፍሬ ነገሮች ሳይድበሰበሱና ሳይዛቡ ሳቢነትንና ተነባቢነትን ተላብሰው መስፈራቸውን ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

፫. ከዚህ በላይ የቀረበውን የአኅጽሮተ ጽሑፍ መመሪያን ተከትላችሁ ቀጥሎ የቀረበውንና ስለ አሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ የሚያወሳውን ጽሑፍ በሲሶ (ከሰባ አምስት ቃላት ባልበለጠ) አሳጥራችሁ ጻፉ።

የአሸንዳዬ ማህበራዊ ፋይዳ

አሸንዳዬ የባህላዊ ጨዋታ መጠሪያ፣ አሸንዳ ከሚለው የዕጽዋት ስም የመጣ ነው። ለአሸንዳዬ ጨዋታ ለምን ይህ ተክል ብቻ ተመረጠ የሚለውን መሠረታዊ ጥያቄ በተሟላ መልኩ የሚያብራራ ባይገኝም፣ አሸንዳ በሰሜን ኢትዮጵያ (በትግራይና አማራ ክልል) የባህላዊ ጨዋታ መጠሪያ በመሆን ያገለግላል። ይህ ባህላዊ ጨዋታ ከክዋኔው በፊት የራሱ ቅድመ ዝግጅት ያለው ሲሆን፣ ካሉት ዘርፈ ብዙ ማህበራዊ ፋይዳዎች ውስጥ ለማህበራዊ ግንኙነቶች ማስተሳሰሪያ ገመድ በመሆን የሚያበረክተው አገልግሎት ተጠቃሽ ነው።

© MoE, FDRE, Not to be republished

የአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ፣ ማኅበራዊ ግንኙነትን በተለያየ ደረጃ የሚያጠናክር ሲሆን፣ ወላጆች ለልጃገረድ ልጆቻቸው ለአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ የሚስፈልጋቸውን ነገር ሁሉ በተቻለ መጠን ለማሟላት ጥረት ያደርጋሉ፡፡ በተጨማሪም በአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ ወቅት ልጃገረዶችን አንፃራዊ በሆነ መንገድ ከቤት ሥራ ነፃ በማድረግ እንዲጫወቱ ይፈቅዳሉ፡፡ በመሆኑም፣ በልጃገረዶችና በወላጆች መካከል ያለው መተሳሰብ ከመቼውም ጊዜ እንዲልቅና ልጃገረዶች በወላጆቻቸው ደስተኛ እንዲሆኑ ያደርጋል፡፡

ከቤተሰብ ግንኙነት ባሻገር፣ የአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ የዝምድና ግንኙነት እንዲጠናከር አስተዋጽኦ ያደርጋል፡፡ ልጃገረዶች ጌጣጌጥ የሚዋሱት ከዘመዶቻቸው በመሆኑና አሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታን የሚጫወቱትም በዘመዶቻቸውና በመንደራቸው ባሉ ቤቶች እየተዘዋወሩ በመሆኑ፣ ዘመዶቻቸውና የመንደራቸው ሰዎች ለነሱ ስጦታ ያበረክታሉ፡፡ በዚህ የተነሳም፣ የዝምድናና የመንደር ግንኙነት በአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ ወቅት የተጠናከረ ይሆናል፡፡

የአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ በልጃገረዶች ጓደኝነት ላይ ያለው አዎንታዊ ተጽእኖ በቀላሉ የሚገመት አይደለም፡፡ ልጃገረዶች በዚህ ወቅት ብዙ የመቀራረብና ብዙ ሰዓት አብረው የማሳለፍ ዕድል ስላላቸው፣ የጓደኝነት ግንኙነታቸው የተጠናከረ ይሆናል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ፣ የአሸንዳዬ ጓደኞቸው ስታገባ ለሰርግ ጤፍ ያበጥራሉ፤ ይፈጫሉ፣ ይጋግራሉ፤ ውሃ ይቀዳሉ፤ ሚዜ ሆነው ዘፍነው ይድራሉ፡፡ ወጣቶች ትዳር ከመሰረቱም በኋላ፣ አንድ ላይ “የማርያም ጽዋ” የሚጠጡ በመሆናቸው የጓደኝነት ትስስሩ ከአሸንዳዬ ጨዋታም ባሻገር የማህበራዊ ቁርኝታቸው መሠረት የሚጣልበት ነው ማለት ይቻላል፡፡

(ጌታቸው ሰንሻው፣ የአሸንዳዬ ባህላዊ ጨዋታ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ፋይዳ፣ ሲንታንጀብስ ቅርሳችን ቢሳው ገጽታ፣ ሰኔ 23/ 1997፣ ገጽ 96)

© MoE, FDRE Ethiopia
Not to be reproduced

© MoE, FDRE
Not to be reproduced

፬. ቀደም ሲል ስለዘገባ ምንነትና አቀራረብ የተማራችሁትን መሠረት በማድረግ ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች ከአንድ አንቀጽ ባልበለጠ ጽሑፍ መልሱ፡፡

1. ዘገባ ምንድን ነው?
2. የዘገባ ዓበይት ባህርያት የሚባሉት የትኞቹ ናቸው?
3. የዘገባ ዓይነቶች የሚባሉት ምን ምን ናቸው?
4. ከሚቀርብበት ቅርጽ አንጻር የጽሑፍ ዘገባ ከቃል ዘገባ የሚለየው በምንድን ነው?

፭. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቅርሶችን ከጎበኛችሁ በኋላ ስለጉብኝታችሁ ከአራት መቶ ባልበለጡ ቃላት በየግላችሁ ዘገባ በመጻፍ በተከታዩ ክፍለ ጊዜ አቅርቡ፡፡

1. መምህራችሁ በሚገልጹላችሁ መሠረት በጥንድ ሆናችሁ የጻፋችሁትን ዘገባ በመቀያየር ከዚህ በታች ከቀረበላችሁ የጉዞ ወይም የመስክ ዘገባ አጻጻፍ መመሪያ አንጻር ገምግሙ፣
2. በግምገማው ስለደረሳችሁባቸው ነጥቦች አስተያየት ተለዋወጡና ዘገባችሁን አሻሽላችሁ ጻፉ፡፡

የጉዞ ወይም የመስክ ዘገባ

ዘገባ፣ ጠቅለል ባለ አነጋገር መደበኛና ኢ-መደበኛ ተብሎ ሊከፈል ይችላል፡፡ የጉዞ ወይም የመስክ ዘገባ በኢ-መደበኛ ዘገባ የሚጠቃለል ሆኖ፣ አንድ የተወሰነ ስፍራ ወይም ክንውን ታይቶ፣ ተጎብኝቶ፣ ተጠንቶና ተመርምሮ ካበቃ በኋላ የሚዘገበውን የሚመለከት ነው፡፡ የጉዞ ወይም የመስክ ዘገባ ስናዘጋጅ የሚከተሉትን ደረጃዎች ተከትለን መጻፍ ይጠበቅብናል፡፡

1. የዝግጅት ደረጃዎች

ሀ. ዘገባው የሚጻፍበትን ዓላማ መለየት፣
ለ. በቦታው ተገኝቶ መረጃ መሰብሰብ፣
ሐ. ጠቃሚና ጠቃሚ ያልሆነውን መረጃ መለየት፣
መ. የመረጃውን ትክክለኛነት መፈተሽ፣

© MoE, FDRE Not to be reproduced

ሠ. መረጃውን መገምገም፣

ረ. መረጃውን በመልክ በመልኩ ማደራጀት፣

ሰ. ለዘገባው ርዕስ መስጠት (ርዕሱ የዘገባውን አጠቃላይ መንፈስ የሚያንፀባርቅ መሆኑን፣ አጭር መሆኑን፣ አንባቢውን የሚስብ መሆኑን ማረጋገጥ)፣

ሸ. የዘገባውን የመጀመሪያ ረቂቅ መጻፍ፣

ቀ. ዘገባውን መከለስ፣

በ. የመጨረሻውን ረቂቅ መጻፍ።

2. የዘገባው ቅርጽ

የጉዞ ወይም የመስክ ገላጭ ዘገባ በቅርጽ ደረጃ የሚከተሉትን ነጥቦች መዘርዘር ይጠበቅበታል።

ሀ. የዘገባው ርዕስ	ሠ. ቀን
ለ. መግቢያ	ረ. ፊርማ
ሐ. ዝርዝር መግለጫ	ሰ. ዘገባውን የጻፈው ሰው ማንነት
መ. መደምደሚያ	

3. የዘገባው ይዘት

ሀ. ዘገባው ጉዞውን ወይም የመስክ እንቅስቃሴውን አጠቃላይ መልክ መዳሰስ አለበት፣

ለ. ዘጋቢው ከጉዞው ወይም ከመስክ እንቅስቃሴው ውጪ የሆነ ነገር ላለማስፈር መጠንቀቅ አለበት፣

ሐ. በይዘቱ የጉዞውን ወይም የመስክ እንቅስቃሴውን ዓላማ፣ የተሳታፊዎቹን ዝርዝር ወይም ማንነት የጉብኝቱን ባህሪና የተሳታፊዎቹን አመለካከት መግለጽ ይጠበቅበታል።

መ. በጉዞው ወይም በመስክ እንቅስቃሴው የተገኘ አዲስ ነገር ካለ፣ በዘገባው ውስጥ ተጠቃሎ መቅረብ አለበት።

(ሕሰም እሸቱ፣ መሰረታዊ የምርምርና የዘገባ ሕፃፃፍ፣1992፣ገፅ 99-102)

© MoE, FDRE
Not to be rep

፮. ከዚህ በላይ የቀረበውን የመስክ ዘገባ አቀራረብ መመሪያ በመከተል በአካባቢያችሁ ስላለው የስፖርት እንቅስቃሴ ተዘዋውራችሁ መረጃ ሰብስባችሁ መምህራችሁ በሚነግሯችሁ መሠረት በቡድን አንድ ዘገባ አቅርቡ፡፡

፯. ቡድን መስርታችሁ ወደምትኖሩበት ቀበሌ በመሄድ፣ በቀበሌው ስር ስለሚተዳደሩ ማህበራዊ አገልግሎት ሰጪ ተቋማት (ትምህርት ቤት፣ ጤና ኬላ፣ የግብርና ማእከል፣ ወዘተ.) የአገልግሎት አሰጣጥ መረጃ በመሰብሰብ ያያችሁትንና የሰማችሁትን ለክፍል ጓደኞቻችሁ ዘግቡ፡፡

ክፍል አራት፡- ስነልሳን

፩. ከዚህ በታች ለቀረቡ ቃላትና ሐረጋት በምሳሌው መሠረት ተቃራኒ ፍች ከሰጣችሁ በኋላ፣ ዓረፍተነገር በመሥራት አሳዩ፡፡

ምሳሌ፡- ህገ-ወጥ = ህጋዊ
ህጋዊ የስጦታ እቃዎች ነጋዴ፣ ጥንታዊ ቅርሶችን ሳይሆን በማስመሰል የተሰሩ የእደጥበብ ውጤቶችን ይሸጣል፡፡

1. ምግባረ-ብልሹ	6. ቧልት
2. ግሳዔ	7. ማሞካሸት
3. መሳፍንት	8. አዘቦት
4. ቁምስቅል	9. ሀቀኝነት
5. መቀራመት	10. ጠፍ ጨረቃ

፪. ቀጥሎ የቀረቡት ቃላት ከምንባቡ የወጡ ናቸው፡፡ በተሰጠው ምሳሌ መሠረት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ከሰጣችሁ በኋላ ዓረፍተ ነገር ሥሩባቸው፡፡

ምሳሌ፡- ልማድ = አመል፣ ባህሪ
ወይኒቱ እየበሉ መዝፈንን ልማድ አድርጋዋለች፡፡

1. አልባሳት	6. ቅርስ
2. ስነጥበብ	7. ተረማመደ
3. ፈርጅ	8. አሻራ
4. አያሌ	9. የተዋጣለት
5. ትርኢት	10. መለያ

© MoE, FDRE Not to be reproduced

፫. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ከተሰጡ አማራጭ መልሶች ትክክለኛውን ምረጡ።

1. "መንግስታችን ጥንታዊ ቅርሶቻችንን ይጠብቃል።" በሚለው ዓረፍተነገር የተሳቢነት ሙያ ያለው ቃል፣
   - ሀ. ቅርሶቻችን
   - ለ. ጥንታዊ
   - ሐ. ይጠብቃል
   - መ. መንግሥት
2. "ይህ አገር የገጣሚያን ምድር ነው።" በዚህ ዓረፍተነገር የዘርፍነት ሙያን የተወጣው ቃል የትኛው ነው?
   - ሀ. ይህ
   - ለ. ይህ አገር
   - ሐ. የገጣሚያን
   - መ. ምድር
3. "የሰው ልጅ ለነፍሱና ለሥጋው ይኖራል።" በሚለው ዓረፍተነገር "ይኖራል" ስለሚለው ቃል ትክክል የሆነው የትኛው ነው?
   - ሀ. ሳቢ ግስ በመሆኑ ድርጊት ፈፃሚ ባለቤት ይፈልጋል።
   - ለ. ሳቢ ግስ በመሆኑ ተሳቢ ስም ይፈልጋል።
   - ሐ. ሳቢ ግስ በመሆኑ ነፍስ ስጋን በተሳቢነት ወስዷል።
   - መ. በዐረፍተ ነገሩ የማሰሪያ አንቀጽነት ሙያን ተወጥቷል።
4. "በሀገራችን የንባብና የሂስ ባህል አልዳበረም።" በዚህ ዓረፍተነገር የባለቤትነት ሙያን የተወጣው ቃል፣
   - ሀ. በሀገራችን
   - ለ. የሂስ
   - ሐ. ባህል
   - መ. አልዳበረም
5. "ደራሲ የሆነ ሰው ራሱን በሂስ ጥበብ ለማነጽ ቀጭን ትእዛዝ አያስፈልገውም።" በሚለው ዓረፍተነገር የገላጭነት ተግባርን የተወጣ ቃል የትኛው ነው?
   - ሀ. ጥበብ
   - ለ. ደራሲ
   - ሐ. ትእዘዝ
   - መ. ቀጭን
6. "ከበደ ህመሙ ስለጠናበት ሐኪሞቹ ቀዶ ጥገና አደረጉለት።" በሚለው ዓረፍተነገር ባለቤቱ ማን ነው?
   - ሀ. ከበደ
   - ለ. ቀዶ ጥገና
   - ሐ. ሐኪሞቹ
   - መ. ስለጠናበት

© MoE, FDRE
Not to be rep

7. "ወይኒቱ የአስረኛ ክፍል ትምህርቷን በአጥጋቢ ሁኔታ ስላጠናቀቀች፣ አባቷ የአንገት ሀብል ሸለሟት።" የዚህ ዐረፍተ ነገር ባለቤት፣

ሀ. አባቷ
ሐ. የአንገት ሀብል
ለ. ወይኒቱ
መ. ትምህርቷን

የቃል ክፍሎች ሙያ

በቃል ክፍሎች (በስም፣ በቅጽል፣ በግስ፣ በተውሳከ ግስና በመስተዋድድ) የሚካተቱ ቃላት በዓረፍተነገር ውስጥ በተወሰነ ቦታ በመገኘት ወይም ቅጥያዎችን በመቀበል የሚያከናውኑት የራሳቸው ሙያ ወይም ሰዋስዋዊ ተግባር ይኖራቸዋል። በዚህ መሰረት፣ ስሞች በዓረፍተ ነገር ውስጥ ሦስት ዓይነት ተግባር ይኖራቸዋል። እነሱም፣ የባለቤትነት፣ የተሳቢነት፣ የዘርፍነት ተግባር ናቸው።

ምሳሌ 1. ቅርስ የህዝብ ሀብት ነው።
2. ሕዝብ ጥንታዊ ቅርሶችን ይንከባከባል።

በምሳሌ1. "ቅርስ"፣ በምሳሌ 2. ደግሞ "ህዝብ" የሚሉ ስሞች የባለቤትነት ሙያን ይዘው ገብተዋል። ይሁንና ባለቤት ስለመሆናቸው የሚያመለክት ቅጥያ የላቸውም። በ1ኛው ዐረፍተ ነገር "የሕዝብ" የሚለው ስማዊ ሀረግ፣ የሀብቱ ባለንዘብ ማን እንደሆነ ለመግለጽ "ሕዝብ" በሚለው ስም ላይ [የ-] ቅጥያን በመነሻው ተቀብሎ የዘርፍነት ሙያን ፈጽሟል።

በምሳሌ 2. ቅርሶችን [ቅርስ-ኦች-ን] የሚለውን ቃል ብንወስድ፣ "ቅርስ" የሚለው ስም በመድረሻው [-ኦች] እና [-ን] የሚሉ ቅጥያዎችን ተቀብሏል። [-ኦች] ቅርሱ ብዙ መሆኑን ለማመልከት የገባች የብዙ ቁጥር አመልካች ስትሆን፣ [-ን] ደግሞ ስሙ የተሳቢነት ሙያ ያለው መሆኑን የሚያመለክት ነው።

© MoE, FDRE Not to be reproduced

ከላይ በሁለቱ ምሳሌዎች እንደሚታየው ስሞች በዓረፍተ ነገር ውስጥ ባለቤት ሆነው ሲገቡ፣ ባለቤት መሆናቸውን ለማመልከት የሚቆም ቅጥያ አይቀበሉም፡፡ በዓረፍተነገር ውስጥ ቦታቸውም በመጀመሪያ ላይ ነው፡፡ የተሳቢነትን ሙያ ሲወጡ ደግሞ [-ን] ን መቀበል ብቻ ሳይሆን ቦታቸውም በዐረፍተ ነገሩ መካከል ላይ ይሆናል፡፡

ከዚሁ ጋር በተያያዘ በምሳሌ 2. “ጥንታዊ” የሚለው ቃል ክፍሉ ቅጽል ነው፡፡ ሙያውም እሱን ተከትሎ የገባውን ስም መግለጽ ሲሆን፣ ቦታው ደግሞ በዓረፍተነገር ውስጥ ከሚገልፀው ስም በፊት መሆኑን ልብ ይሏል፡፡

በመጨረሻም በምሳሌ 1 እና 2 በዐረፍተነገሮቹ መጨረሻ የገቡት “ነው” እና “ይንከባከባል” የሚሉትን ቃላት ብንመለከት የቃል ክፍላቸው ግስ ነው፡፡ ቦታቸው በዐረፍተ ነገሩ መጨረሻ ሆኖ ሙያቸው የማሰሪያ አንቀጽነት ነው፡፡

በአጠቃላይ ስሞች በዓረፍተነገር ውስጥ የባለቤትነት፣ የተሳቢነትና የዘርፍነት ሙያን ሲወጡ፣ ቅጽሎች ደግሞ ስሞችን የመግለጽ ሙያን ይወጣሉ፡፡ በተመሳሳይ ሁኔታ፣ ግሶች በዓረፍተነገር መጨረሻ በመገኘት የማሰሪያ አንቀጽነት ሙያ ሲኖራቸው፣ ተውሳከ ግሶች ደግሞ በግሱ የተገለጸውን ሁኔታ ወይም ድርጊት የመግለጽ ሙያ ይኖራቸዋል፡፡

፩. በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ የቃል ክፍሎቹን ሙያ በመመርመር የዓረፍተነገሮቹን ሰዋስዋዊ ስህተት ከለያችሁ በኋላ፣ ዓረፍተነገሮቹን አቃንታችሁ ጻፉ፡፡

ምሳሌ፡- የህብረት ሥራ ማህበሩ የቡና መጋዘን አፈረሱት፡፡

ስህተቱ፡- የተሳቢ ሙያ አመልካች [-ን] መገደፍ

ሲቃና፡- የህብረት ሥራ ማህበሩን የቡና መጋዘን አፈረሱት፡፡

1. እህቴ የገዛችው ቀሚስ መልኩ አልወደድኩትም፡፡
2. ያ አረንጓዴ እስክሪፕቶህን ለነገ ማስታወሻ እንድይዝበት ታውሰኛለህ፡፡
3. የስነጽሑፍ ክበባችን አባላት ቁጥር ከአንድ መቶ በላይ ናቸው፡፡
4. የወጣት ማህበሩ ለጠንካራው መሪ ታደሰ ሽልማት አበረከተ፡፡
5. ሴቶች ማህበሩ ባልትና ሱቅ ከፈተ፡፡

© MoE, FDR Ethiopia Not to be republished

© MoE, FD
Not to be rep

የምዕራፉ ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ከምንባብ ለወጡ ቃላትና ሐረጋት ተመሳሳይ ፍችን ሰጥተናል፡፡ የቃል ንግግር መመሪያን ተከትለንም በተሰጠን ርዕሰ ጉዳይ ዙሪያ የአስር ደቂቃ የቃል ንግግር ማድረግ ችለናል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ፣ በሀገራችን ባሉ ጥንታዊ ቁርሶች ዓይነት፣ አያያዝና ጥበቃ ላይ በመወያየት የደረስንበትን መደምደሚያ አቅርበናል፡፡

የቃል ክፍሎች ሙያን በተመለከትንበት ክፍልም፣ የቃል ክፍሎች እየተቀናጁ በሚያዋቅሩት ዓረፍተነገር ውስጥ የየራሳቸው ሙያ እንዳላቸው ተመልክተናል፡፡ ከዚህ አንፃር ስሞች በዐረፍተነገር ውስጥ ባለቤት ሲሆኑ የዓረፍተነገሩ ባለቤት መሆናቸውን የሚያመለክት ቅጥያን እንደማይቀበሉ፣ የተሳቢነትና የዘርፍነት ሙያን ሲወጡ ግን፣ ተሳቢ ሲሆኑ /-ን/ን ዘርፍ ሲሆኑ ደግሞ /የ-/ን እንደሚቀበሉ ተረድተናል፡፡ ከዚህም ሌላ፣ የአንድን ዓረፍተነገር ባለቤት ለመለየት ስሙ በዓረፍተነገሩ መጀመሪያ ላይ መገኘቱ ብቻ በቂ እንደማይሆንና በዓረፍተነገሩ ማሰሪያ አንቀጽ (ግስ) ላይ ያለውን የባለቤት አፀፋ በመመርመር ልንደርስበት እንደምንችል አይተናል፡፡

በሌላ በኩል ሐሳብን በመግለጽ ሂደት፣ ተገቢ የመረጃ ምንጮችን መሰብሰብና መጠቀም የምንችልበትን ስልት አውቀናል፡፡ በዚህም በአካባቢያችን የሚገኙ ቁርሶችን ተዘዋውረን በመጎብኘት የመስክ ዘገባ አዘጋጅተን አቅርበናል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም የአንጽሮተ-ጽሑፍ ምንነትን በተመለከትንበት ክፍል፣ አኅጽሮተ-ጽሑፍ ማለት አንድ ጽሑፍ ያነሳውን ርዕስ ጉዳይ በሰፊው ተመልክቶና ዘርዘር አድርጎ ሲያቀርብ፣ የጽሑፉን ፍሬ ነገር ጨምቆ በማውጣት በሚፈለገው መጠን አሳጥሮ እንደገና በጥሩ ቋንቋ መጻፍ ማለት እንደሆነ አውቀናል፡፡ ጽሑፍ የማሳጠር ተግባር የጽሑፉን ዋና ዋና ይዘቶች በጠበቀ አኳኋን፣ በልዩ ጥንቃቄ የሚከናወን መሆኑን በመገንዘብ የአኅጽሮተ-ጽሑፍ መመሪያን ተከትለን የቀረበልንን ጽሑፍ በተሰጠን መመሪያ መሰረት በሲሦ (1/3) አሳጥረናል፡፡

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

የክለሳ ጥያቄዎች

፩. በዓረፍተነገር ውስጥ የቃል ክፍሎችን ሙያ እንዴት እንለያለን?

፪. አንድን ጽሑፍ አሳጥረን ለመጻፍ ትኩረት የምናደርግባቸው ጉዳዮች ምን ምን ናቸው?

፫. በቅርስና በስጦታ እቃዎች መካከል ያለው አንድነትና ልዩነት ምንድን ነው?

፬. የተዘረፉና ያልተመለሱ ቅርሶቻችንን በምን በምን ስልት ተጠቅመን ልናስመልስ እንችላለን?

፭. የቅርሶችን መጥፋትና መበላሸት እንዴት መቀነስ ይቻላል?

፮. ተፈጥሮአዊ ቅርሶች የሚባሉት ምን ዓይነት ቅርሶች ናቸው? ከሀገራችን ተፈጥሮአዊ የቅርስ ሀብቶች ምሳሌ በመጥቀስ ግለጹ፡፡

፯. በአካባቢያችሁ የሚገኝ አንድ የጤና ተቋም በመጎብኘት፣ የተቋሙ የአገልግሎት ዘርፎች ምን ምን እንደሆኑ፣ በየዘርፎቹ የሚሰጠው አገልግሎት እድገት ምን እንደሚመስልና የተገልጋዮች እርካታን የተመለከቱ መረጃዎች ሰብስባችሁ የመስክ ዘገባ አቅርቡ፡፡

፰. “ቅርሶቻችን” በሚል ርዕስ የቀረበላችሁን ምንባብ በሲሦ አሳጥራችሁ አቅርቡ፡፡

© MoE, FD
Not to be rep

የግንዛቤ ማመሳከሪያ ቅጽ

ፊ. ከዚህ በታች በምዕራፉ የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተረዳችሁ የምታመሳክሩበት ሰንጠረዥ ቀርቧል፡፡ በዚሁ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመረዳታችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ (√)፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?)፣ ሙሉ ለሙሉ ካልተረዳችሁ ደግሞ የ(X) ምልክት በማድረግ ሰንጠረዡን አሟሉ፡፡

ተራ ቁ.	የማመሳከሪያ ነጥቦች	(√)	(?)	(X)
1	ስለቅርሶቻችን የቀረበን ጽሑፍ አንብቤ ተረድቻለሁ፡፡			
2	በዓረፍተነገር ውስጥ የቃል ክፍሎችን ሙያ ለይቻለሁ፡፡			
3	ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች ሰጥቻለሁ፡፡			
4	ከመገናኛ ብዙሀን የሚተላለፉ መልክቶችን ሃሳብ ክፍል ውስጥ ማቅረብ ችያለሁ፡፡			
5	የውይይት ስርዓትን ተከትዬ በቅርሶቻችን ዓይነት ጥቅምና አያያዝ ላይ ተወያይቻለሁ፡፡			
6	ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች የተሰባሰቡትን የመርጃ ሃሣቦች ክፍል ውስጥ ማቅረብ ችያለሁ፡፡			
7	የተሰጠኝን ጽሑፍ አሳጥሬአለሁ፡፡			
8	የዘገባ አቀራረብ መመሪያን ተከትዬ ያቀረብኩትን ዘገባ በጓደኛዬ አስገምግሜአለሁ፡፡			

ፌ. ከዚህ በላይ በሰንጠረዡ የ(?) እና የ(X) ምልክት ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትረዱቸው ድረስ፣ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ፡፡